

منصور ہاشمی خراسانی

درسی از آن جناب درباره‌ی اینکه زمین از مردی عالم به همه‌ی
دین که خداوند او را در آن خلیفه، امام و راهنمایی به امر خود
قرار داده باشد، خالی نمی‌ماند.

باب (۳)

احادیث صحیحی از اهل بیت که بر این دلالت دارند.

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی

حدیث ۲۵

رَوَى عَلِيُّ بْنُ بَابُوَيْهِ [ت ۳۲۹هـ] فِي «الإِمَامَةِ وَالتَّبَصُّرَةِ»^۱، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْخَطَّابِ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ، عَنْ يَعْقُوبَ السَّرَّاجِ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ -يَعْنِي جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الصَّادِقَ- عَلَيْهِ السَّلَامُ: تَبَقَّى الْأَرْضُ بِلَا عَالِمٍ حَتَّى ظَاهِرٍ يَفْرَعُ إِلَيْهِ النَّاسُ فِي حَلَالِهِمْ وَحَرَامِهِمْ؟ فَقَالَ لِي: إِذَا لَا يُعْبَدُ اللَّهُ يَا أَبَا يُوسُفَ!

ترجمه:

علی بن بابویه [د. ۳۲۹ق] در کتاب «الإمامة و التبصرة»، از محمد بن یحیی، از محمد بن حسین بن ابی الخطاب، از حسن بن محبوب، از یعقوب سراج روایت کرده است که گفت: به ابو عبد الله -یعنی جعفر بن محمد صادق- علیه السلام گفتم: آیا زمین بدون عالم زنده‌ی ظاهری که مردم در حلال و حرام خود به او پناه برند، می‌ماند؟ پس به من فرمود: آن گاه خداوند پرستش نمی‌شود، ای ابا یوسف!

[حدیث ۲۵-۱۱]

وَرَوَى مُحَمَّدُ بْنُ جَرِيرٍ الطَّبْرِيُّ [ت بعد ۴۱۱هـ] فِي «دَلَالِ الإِمَامَةِ»^۲ -وَهُوَ غَيْرُ صَاحِبِ التَّارِيخِ- قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْمُفَضَّلِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكْرِيَّا، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ، عَنْ يَعْقُوبَ السَّرَّاجِ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ -فَذَكَرَ مِثْلَهُ-

ترجمه:

همچنین، محمد بن جریر طبری [د. بعد ۴۱۱ق] -که غیر از صاحب تاریخ است- در کتاب «دلائل الإمامة» روایت کرده، گفته است: ابو الفضل محمد بن عبد الله شیبانی ما را حدیث کرد، گفت: ابو العباس احمد بن محمد بن سعید همدانی ما را حدیث کرد، گفت: یحیی بن زکریا ما را حدیث کرد، از حسن بن محبوب، از یعقوب سراج که گفت: به ابو عبد الله (جعفر بن محمد صادق) علیه السلام گفتم -پس مانند این حدیث را ذکر کرده است.

۱. ص ۲۷

۲. ص ۴۳۳

[حدیث ۲۵-۲]

وَرُوِيَ فِي كِتَابِ «الْإِخْتِصَاصِ»^۱ الْمُنْسُوبِ إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الثُّعْمَانِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيٍّ الْحَلَبِيِّ، قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ مَاتَ وَلَيْسَ عَلَيْهِ إِمَامٌ حَيٌّ ظَاهِرٌ مَاتَ مَيِّتَةً جَاهِلِيَّةً.

ترجمه:

همچنین، در کتاب «الإختصاص» منسوب به محمد بن محمد بن نعمان، از محمد بن علی حلبی روایت شده است که گفت: ابو عبد الله (جعفر بن محمد صادق) علیه السلام فرمود: هر کس بمیرد، در حالی که امامی زنده و ظاهر برای او نیست، به مرگ جاهلیت مرده است.

[حدیث ۲۵-۳]

وَرُوِيَ فِيهِ عَنْ أَبِي الْجَارُودِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: مَنْ مَاتَ وَلَيْسَ عَلَيْهِ إِمَامٌ حَيٌّ ظَاهِرٌ مَاتَ مَيِّتَةً جَاهِلِيَّةً، قُلْتُ: إِمَامٌ حَيٌّ جُعِلْتُ فِدَاكَ؟ قَالَ: إِمَامٌ حَيٌّ.

ترجمه:

همچنین، در این کتاب از ابو جارود روایت شده است که گفت: شنیدم ابو عبد الله (جعفر بن محمد صادق) علیه السلام می‌فرماید: هر کس بمیرد، در حالی که امامی زنده و ظاهر برای او وجود ندارد، به مرگ جاهلیت مرده است. گفتم: امامی زنده فدایت شوم؟! فرمود: امامی زنده.

[حدیث ۲۵-۴]

وَرُوِيَ فِيهِ^۳ عَنْ عُمَرَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ -يَعْنِي مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ- عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: مَنْ مَاتَ بِغَيْرِ إِمَامٍ مَاتَ مَيِّتَةً جَاهِلِيَّةً، إِمَامٌ حَيٌّ يَعْرِفُهُ، فَقُلْتُ: لَمْ أَسْمَعْ أَبَاكَ يَذْكُرُ هَذَا -يَعْنِي إِمَامًا حَيًّا- فَقَالَ: قَدْ وَاللَّهِ قَالَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: مَنْ مَاتَ وَلَيْسَ لَهُ إِمَامٌ يَسْمَعُ لَهُ وَيُطِيعُ مَاتَ مَيِّتَةً جَاهِلِيَّةً.

ترجمه:

همچنین، در این کتاب از عمر بن یزید روایت شده است که گفت: شنیدم ابو الحسن اول -یعنی

۱. ص ۲۶۹

۲. ص ۲۶۹

۳. ص ۲۶۸ و ۲۶۹

موسی بن جعفر - علیه السلام می‌فرماید: هر کس بدون داشتن امامی بمیرد، به مرگ جاهلیت مرده است، امامی زنده که او را بشناسد. گفتیم: نشنیدم که پدرت (جعفر بن محمد) این را بفرماید - یعنی امامی زنده! پس فرمود: به خدا سوگند این را رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرموده است. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرموده است: هر کس در حالی بمیرد که امامی که از او بشنود و اطاعت کند ندارد، به مرگ جاهلیت مرده است.

[ملاحظه]

قَالَ الْمَنْصُورُ حَفِظَهُ اللَّهُ تَعَالَى: إِنَّ اللَّهَ لَا يُعْبَدُ فِي الْأَرْضِ بِإِمَامٍ مَيِّتٍ؛ لِأَنَّ عِبَادَتَهُ فِيهَا إِقَامَةُ حُدُودِهِ وَتَنْفِيزُ أَحْكَامِهِ وَإِدَارَةُ أُمُورِهِ وَجِهَادُ أَعْدَائِهِ وَهِيَ مُحْتَاجَةٌ إِلَى إِمَامٍ حَيٍّ، فَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ أَبَدَلَ اللَّهُ مَكَانَهُ مِثْلَهُ أَوْ خَيْرًا مِنْهُ عَلَى سُنَّتِهِ فِي النَّسَخِ وَالْإِنْسَاءِ؛ كَمَا قَالَ: ﴿مَا نَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلِهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾^۱ وَإِلَى قَوْلِي هَذَا أَشَارَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ - فِيمَا رَوَى عَنْهُ - إِذْ قَالَ لِعِيسَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: أَمَا إِنَّكَ يَا عِيسَى لَا تَكُونُ مُؤْمِنًا حَتَّى تَعْرِفَ النَّاسِخَ مِنَ الْمَنْسُوخِ، قَالَ: جُعِلْتُ فِدَاكَ وَمَا مَعْرِفَةُ النَّاسِخِ مِنَ الْمَنْسُوخِ؟ قَالَ: أَلَيْسَ تَكُونُ مَعَ الْإِمَامِ مُوَظَّنًا نَفْسَكَ عَلَى حُسْنِ النِّيَّةِ فِي طَاعَتِهِ فَيَمْضِي ذَلِكَ الْإِمَامُ وَيَأْتِي إِمَامٌ آخَرٌ فَتَوَظَّنْ نَفْسَكَ عَلَى حُسْنِ النِّيَّةِ فِي طَاعَتِهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: هَذَا مَعْرِفَةُ النَّاسِخِ مِنَ الْمَنْسُوخِ وَرَوَى أَنَّ الْمُعَلَّى بْنَ خُنَيْسٍ سَأَلَهُ عَنِ الْحَدِيثِ الَّذِي يُرَوَّى عَنِ الْإِمَامِ الْمَاضِي، فَقَالَ: خُذُوا بِهِ حَتَّى يَبْلُغَكُمْ عَنِ الْحَيِّ، فَإِنْ بَلَغَكُمْ عَنِ الْحَيِّ فَخُذُوا بِقَوْلِهِ.

ثُمَّ قَالَ الْمَنْصُورُ حَفِظَهُ اللَّهُ تَعَالَى: إِنَّ اللَّهَ لَا يُعْبَدُ فِي الْأَرْضِ بِإِمَامٍ غَائِبٍ؛ لِأَنَّهُ لَا يَسْتَطِيعُ فِي غَيْبَتِهِ أَنْ يُقِيمَ الْحُدُودَ وَيَأْخُذَ الصَّدَقَاتِ وَيُنْفِذَ الْأَحْكَامَ وَيُجَاهِدَ الْأَعْدَاءَ وَلَوْ تَنَازَلَ ذَلِكَ غَيْرُهُ عَجَزَ عَنْ كَثِيرٍ؛ لِأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِيهِ وَلَا يُوقِّفُهُ وَلَوْ أَدْرَكَ شَيْئًا لَا يَقْبَلُ مِنْهُ؛ لِأَنَّهُ لَمْ يَدْرِكْهُ مِنَ الْوَجْهِ الَّذِي أَمَرَ اللَّهُ بِهِ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ: ﴿وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾^۲.

ترجمه:

منصور حفظه الله تعالى فرمود: هرآینه خداوند در زمین با امامی مرده پرستش نمی‌شود؛ چراکه پرستش او در آن، اقامه‌ی حدود و اجرای احکام و اداره‌ی اموال و جهاد با دشمنان اوست و این کارها به امامی زنده نیاز دارد. پس اگر بمیرد یا کشته شود، خداوند کسی مانند او یا بهتر از او را

۱. البقرة / ۱۰۶

۲. البقرة / ۱۸۹

به جایش قرار می‌دهد، بنا بر سنت خود در نسخ کردن و از یادها بردن؛ چنانکه فرموده است: «هر آیتی که نسخ کنیم یا از یادها ببریم، آیتی بهتر از آن یا مانند آن می‌آوریم. آیا ندانسته‌ای که خداوند بر هر کاری تواناست؟» و به این سخن من اشاره فرمود جعفر بن محمد علیهما السلام - در چیزی که از او روایت شده است - هنگامی که به عیسی بن عبد الله فرمود: بدان ای عیسی که تو مؤمن نخواهی بود تا آن گاه که ناسخ را از منسوخ بشناسی، گفت: فدایت شوم، شناخت ناسخ از منسوخ چیست؟ فرمود: آیا نه این است که به همراه امام هستی، در حالی که خود را با حسن نیت به اطاعت از او وا داشته‌ای، پس او از دنیا می‌رود و امامی دیگر می‌آید، پس خود را با حسن نیت به اطاعت از او وا می‌داری؟ گفت: آری، فرمود: این شناخت ناسخ از منسوخ است و روایت شده که معلی بن خنیس از او درباره‌ی حدیثی پرسید که از امامان پیشین رسیده است، پس فرمود: آن را بگیری تا هنگامی که از امام زنده به شما برسد، پس چون از امام زنده به شما رسید، سخن او را بگیری.^۱

سپس منصور حفظه الله تعالی فرمود: هرآینه خداوند در زمین با امامی غایب پرستش نمی‌شود؛ چراکه او در غیبت خود نمی‌تواند حدود را اقامه کند و صدقات را بگیرد و احکام را اجرا نماید و با دشمنان بجنگد و اگر کسی جز او به آن اقدام کند، از بسیاری عاجز می‌شود؛ چراکه خداوند او را هدایت نمی‌کند و توفیق نمی‌دهد و اگر به چیزی برسد، از او پذیرفته نمی‌شود؛ زیرا او از طریقی که خداوند امر کرده به آن نرسیده، در حالی که خداوند فرموده است: «نیکویی این نیست که به خانه‌ها از پشت‌هاشان درآیید، بل نیکوکار کسی است که تقوا پیش گیرد و به خانه‌ها از درهاشان درآیید و از خداوند بترسید، باشد که رستگار شوید».

۱. در این باره بنگرید به: چهار گفتار از آن جناب حاکی از اینکه هر کس خلیفه‌ی خداوند در زمین را می‌شناسد، ولی به سبب عذری به او دسترسی نمی‌یابد، می‌تواند به روایت اصحابش از او در زمان حیات او اخذ نماید.

